

&”De Ampersand”

Periodiek van de Genkse vereniging van Boekbinders “&”
Secretariaat: Kruisbroedersweg 10
NL 6041 PM Roermond
Email: harrieknoors@home.nl

Nummer 5

juli 2009

PROCLAMATIE 2009

Op 24 juni 2009 kwam de vijfköppige jury bijeen in het boekbindatelier van de Academie Genk. Aan de hand van een lijst met beoordelingscriteria gaf elk jurylid haar/zijn punten. Achteraf was frapant te zien, hoe dicht de waarderingen meestal bij elkaar lagen.

Op zaterdag 27 juni 2009 om 12.30 uur had in het voormalige klooster van Regina Mundi, waarin ook een expositie van de Academie was ingericht, in een niet erg praktisch ruimte de proclamatie plaats voor de Hogere- en de Specialisatiegraad, waaronder de kandidaten van de afdeling Kunstambacht-Boekbinden.

De geslaagde boekbinders zijn:

5e jaar Hogere Graad

Lida De Koning

Annie Mevissen

Ernst Rietzschel

Léon Stallenberg

7e jaar Specialisatie Graad

Cindy van de Poll

Jan Neelen

Yvonne Keppenne

Alle geslaagden van harte gefeliciteerd. Succes met je praktijkwerk of met je verdere opleiding. De geslaagden, die daarvoor conform het reglement in aanmerking komen, zijn welkom bij Ampersand.

EEN FOTOALBUM MAKEN

door Harrie Knoors

01 Het voorwerk

Stel eerst vast welk formaat album er gemaakt gaat worden, daarbij rekening houdend met:

- de afmetingen van de in te plakken foto's, staand of liggend en eventuele ruimte voor onderschriften.
- Het aantal bladen dat er uit een vel fotokarton te halen is zonder teveel verlies aan karton.
- Bepaal de kleur van het fotokarton: wit, chamois, zwart

- Welke tussenvellen gebruik je: spinragpapier of kalkpapier. Persoonlijk geef ik de voorkeur aan kalkpapier omdat het niet vergeelt en steviger is. Spinragpapier wil bij het omslaan van de bladen gemakkelijk dubbel slaan.
- Waarmee ga je de omslag bekleden: leer, linnen, papier?
- Maak een toepasselijk ontwerp voor de omslag.

02 Snijden fotokarton en tussenbladen

De looprichting is altijd parallel aan de rug van het album.

De hoogte naar wens (zie Voorwerk).

De breedte van het fotokarton snijden we op de gewenste breedte (zie Voorwerk) plus

1 ½ cm voor de vouw. **(zie tekening 1)**

Ril de kartonbladen op 1 ½ cm vanaf de rugzijde en vouw de rug om. De bladen worden afgeperst.

Twee bladen worden om en om in elkaar gestoken. **(zie tekening 2)**

Twee bladen fotokarton houden we apart voor het beplakken van de binnenzijde van de platten.

Zorg ervoor dat alle bladen zuiver haaks zijn.

Het snijden van de tussenbladen.

Bij handgemaakte albums maakt men de tussenbladen graag aan kop, staart en gootzijde ca. ½ cm kleiner dan de kartonbladen. Dat oogt beter!

We kunnen de tussenbladen op twee manieren verwerken:

- dubbele tussenbladen. Dus 2x de breedte van het fotokarton, minus ½ cm aan kop, staart en gootzijde.
- of enkele tussenbladen. Dus ter grootte van het fotokarton minus ½ cm aan kop, staart en gootzijde.
- De dubbele tussenbladen plakken we met enkele puntjes lijm vast in de vouw tussen de twee fotokartons. **(zie tekening 2)**.
- De enkele tussenbladen plakken we of meteen of helemaal op het einde van het proces met enkele puntjes lijm vast op het fotokarton aan de rugzijde.

03 Het naaien van het boekblok

We naaien, afhankelijk van de hoogte van het boekblok, op een aantal stevige linten. De katernen worden middels een mal voorgeprikt.

Om verschuiven bij het voorprikken en bij het naaien te voorkomen is het aan te bevelen de bladen (fotokarton en tussenbladen) met een paperclip vast te zetten. Gebruik een stevig naaigaren bijvoorbeeld nr. 25.

04 Opvullen van het boekblok

Op het eerste en laatste katern wordt een morsvel kraftpapier met een strookje lijm vastgeplakt.

Door de vouwen is het boekblok aan de rugzijde ongeveer tweemaal zo dik als aan de gootzijde. Dat is moeilijk verder werken en daarom vullen we het boekblok op met (afval)papier van gelijke grootte als het boekblok. We leggen dat papier aan tegen de vouw en ter dikte van de vouw. Let op dat het opvulpapier een behoorlijke onbedrukte marge heeft. Zou je het boekblok straks willen snijden dan veroorzaakt inkt verontreiniging op de snede. Stoot het boekblok aan kop en staart goed gelijk en zorg ervoor dat gaandeweg niets verschuift.

05 Het verlijmen van de rug

Je kunt dit op twee manieren doen:

A.

Het boekblok wordt aan kop en rug recht gestoten en tussen twee kartons op de rand van de tafel gelegd onder flink bezwaar. De ruimten tussen de linten en tussen de linten en kop en staart worden ingesmeerd met dunne beenderlijm, met de bek van de kneephamer ingewreven en vervolgens met een dot papier afgeveegd. De linten blijven dus vrij van lijm. Neem enige droogtijd in acht.

Als het boekblok gesneden moet worden gebeurt dat nu. Zet het boekblok vervolgens rond, plaats het in de pers en verlijm het verder over de hele rug, dus inclusief de strak getrokken linten.

Na drogen worden de kapitalen bestoken.

De ruimten tussen de linten en tussen de linten en kop en staart worden beplakt met goudronpapier en na drogen over de gehele lengte. Als alles goed droog is wordt de rug glad geschuurd. Zorg er hierbij voor de kapitalen niet te beschadigen. Vervolgens plakken we met oversteek een stuk linnen op de rug. De oversteek vastplakken op het morsvel. De oversteeken afsnijden op ca. 2 cm breed.

Bij zware boeken als deze plaatsen we een **Engelse of holle rug**. Snij een stuk kraftpapier iets hoger dan de rug en 4x zo breed als de rug. Vouw het in de lengte in vier gelijke delen.

Lijm de rug in met vinyllijm en plak het gevouwen kraft zo op de rug, dat een deel ter breedte van de rug links blijft en twee delen rechts. Vouw het enkele stuk zonder te lijmen terug over de rug. Smeer dit 'losse' deel aan de buitenkant in met vinyllijm en plak de twee andere delen erop vast. Zo ontstaat een huls met een enkel blad (vast gekleefd op de boekrug) en een driedubbel blad (vast te kleven op de valse rug).

Na drogen snijden we de huls aan kop en staart gelijk met het boekblok.

We plakken nu het dubbele schutblad aan met een strookje lijm.

B.

Een andere manier voor het verlijmen van de rug gaat als volgt.

Zet het boekblok rond zonder lijming vooraf. Doe dit eventueel m.b.v. een rondzetblok. Als we het in de gewenste ronding hebben wordt het zonder te

verschuiven in de pers gezet en stevig aangedraaid. Controleer of alles nog naar wens op z'n plaats zit, zo niet herhaal dan de handelingen. Draai de pers stevig aan, trek de naailinten strak en verlijm de rug inclusief de linten met beenderlijm, met de bek van de kneephamer inwrijven en met een dot papier afvegen. Herhaal dit na drogen. Als alles droog is gaan we de kapitalen besteken.

Breng vervolgens tussen de linten en de linten en kop en staart goudronpapier aan. Na drogen goudronpapier over de hele ruglengte plakken en na goed drogen schuren. Tenslotte een strook ruglinnen met oversteek opplakken en de oversteeken vastplakken op het morsvel. Na drogen bijsnijden op ca. 2 cm breed.

Plaats nu de Engelse rug zoals aangegeven onder A. Plak het dubbele schutblad aan met een strookje lijm.

06 Het maken van de omslag voor de bandzetter

We snijden:

- een rugstrook van CL op de juiste breedte (meten met papierstrook) en de hoogte van de borden.
- Een strook kraftpapier, hoogte borden en 10 cm breed.
- Twee borden: hoogte boekblok plus 6 mm; breed = breedte boekblok minus 5 mm (kneep) plus 3 mm overstek. De dikte van de borden aanpassen aan de dikte van het boekblok. De borden aan kop, staart en goot afschuiven.

Plak de vooraf in de rondzetrol geronde rug in het midden op de strook kraftpapier. Teken de kneepbreedte (5 mm) af op het kraft en plak de borden zuiver haaks op het kraftpapier. Na drogen wordt de omslag bekleed met het gekozen materiaal. Laat de omslag onder bezwaar drogen.

07 Het in de band zetten

We plaatsen het boekblok, gelijk verdeeld aan kop en staart, zuiver haaks in de omslag. Laat niets meer verschuiven en smeer het schutblad in met bloempap. Sla de omslag dicht en controleer het haaks-zijn met de winkelhaak. Doe hetzelfde met het andere schutblad.

Laat het geheel onder voldoende bezwaar of in de pers drogen. Leg absorptiepapier en een vel plastic tussen boekblok en omslag om indringen van vocht te voorkomen.

De opvullingen van het boekblok blijven zitten totdat het album geheel klaar is.

STAGE FLEXIBELE BINDING- MARIEMONT

door Reneé De Gent en Anneke Linssen

Gedurende drie dagen gingen Anneke Linssen en mezelf op stage naar Mariemont. Onder leiding van Ana Ruiz Larrea volgden we daar de 'Flexibele binding'.

Even voorstellen: Ana Ruiz Larrea, van Spaanse origine, kreeg haar opleiding in La Cambre en stichtte de school Diseño y Encuadernación in Madrid. Ze is internationaal gekend en is woonachtig in Parijs. Ze geeft stages in Frankrijk en het buitenland.

We hadden beiden wel een idee wat het zou worden, maar uiteindelijk bleek dat deze manier van binden totaal afweek van de flexibele binding die wij kennen. Er werd ons gevraagd een boekblok mee te brengen in losse katernen van maximaal 13 bij 20 cm, voorzien van de witte schutvellen. Met een mooi geperst en gesnoeid boekblok en ander klein gereedschap in ons koffertje trokken we naar het "Atelier du livre".

Na ons allen een voor een te hebben voorgesteld wist Ana wat voor niveau van binders ze rond de tafel had zitten. Daar zat een groot verschil in, maar ieder van ons was met boekbinden vertrouwd.

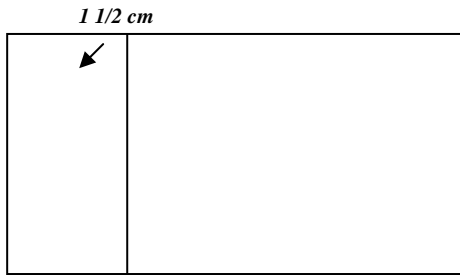
Eerst werden alle boekblokken op geschiktheid door Ana bekeken en waar nodig becommentarieerd.

Keuze werd gemaakt uit een stuk leder voor de binnen- en buitenbekleding. Voor de buitenbekleding was buffel voorzien en voor de binnenkant daim. Alles was reeds mooi op dikte geschalmd. We hadden maar te kiezen en er twee stuks uit te halen die qua kleur op elkaar waren afgestemd.

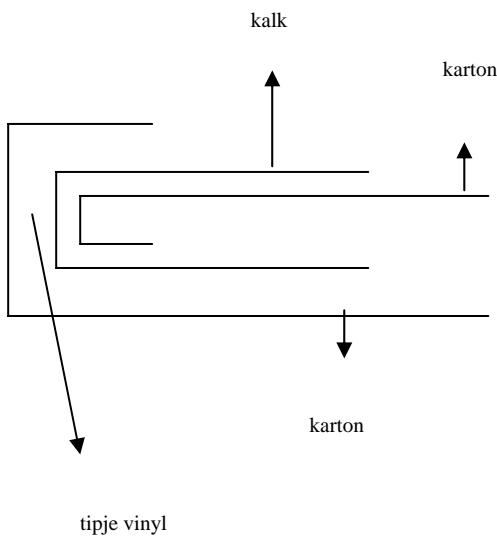
Eerste werk: het dubbelen met onglet papier van de daim. Alles, maar dan ook alles, aan dit boek gebeurt met platieklijm! Wel effe wennen!! Ook het cacheren van de afsnij dus. Na een korte persbeurt en droogtijd werd het afsnij dubbel gevouwen en in de slagpers gestopt voor enkele uren, zodat de noodzakelijke strakke vouw er in zat. Het boekblok werd ingezaagd en op lint genaaid. De rug van het boek diende 5 keer te worden afgelijmd met platieklijm. Na de nodige droogtijd was het de beurt aan rond- en kneepslaan. Dit ging, niettegenstaande de grote hoeveelheid platieklijm heel gemakkelijk.

Tussendoor werd het lederen kapitaalbandje gemaakt rond een fijn vierkant stukje leder, natuurlijk qua kleur afgestemd op het leder van het boek. Terwijl dit droogde, werd het daim schutblad opgekleefd tegen de kneep van het boek.

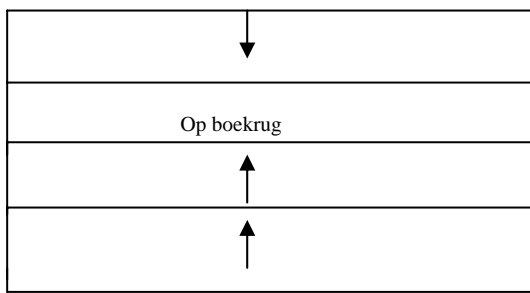
Intussen werden voorlopige platten gesneden ter dikte van de hoogte van de kneep (deze kartons worden later niet meer gebruikt in de verdere constructie van het boek).

Tekening 1

Tekening 2

Tekening 3

De overschot van de linten werd afgesneden tot tegen de kneep. Het ruggegaas werd aangebracht met behulp van plasticlijm en nadien nogmaals overlijmd. Na drogen werd de overschot van de gaas verwijderd en werden de kapitaalbanden gemonteerd.

Dan was het uitvullen van de rug aan de beurt met goudronpapier. Uiteraard weer met plasticlijm en gluten dit keer. Minstens drie lagen en indien nodig tot vijf lagen goudron.

Na dit werk was het volledig plakken van het daim schutvel op het witte schutvel aan de beurt. Dertig tellen in de wielpers en klaar voor de andere kant op te kleven. Over de nacht laten drogen.

Gewapend met boekblok, voorlopige kartons, handpers en schuurblok trokken Anneke en ik naar buiten in de tuin om daar op de tafels de rug van het boek te gaan schuren. Heerlijk in de zon onder het gefluit van de vogels ging dit werkje vlot van de hand. Tussendoor ontdekten we in de tuin zelfs heerlijke rode bessen aan de struiken en konden we het niet laten ons daar aan te goed te doen!

Terug naar binnen en verder werken. De kneep werd gecontroleerd en zuiver gemaakt van alle restanten lijm of gaas. Dan werd de dikke afsnij (crouste) op het daim schutval gekleefd, mooi strak tot tegen de kneep. Deze dikke afsnij vervangt de kartons van het boek zodat alles soepel blijft.

Volgende handeling: het maken van een ruggehuls, zodat het buitenbekledingsleder niet rechtstreeks op de rug van het boek wordt gekleefd en alles soepel open gaat.

Nu begon het boek zijn eindvorm te bereiken. Het buitenleder werd nu aangebracht. Hiervoor werd eerst de voorkant-crouste ingelijmd, dan de rug en als laatste de achterkant-crouste. Uiteraard met plasticlijm. Na even persen ging het boek voor een nachtje rusten.

Derde dag is afwerkingsdag. Het leder werd rondom rond met een fijne oversteek afgesneden, zodanig dat deze in het verlengde komt van de hoogte van het kapitaalband. Het boek krijgt nu écht vorm.

De randen van de platten dienen nog ingesmeerd met verdunde plasticlijm en na drogen gekleurd met een mooi kleurtje acrylverf. Nu is het de beurt aan de titel en dekor en klaar is het boek.

Dit is een korte beschrijving van drie dagen 'felxibele binding' in Mariemont. Na twee nachtjes logeren in Seneffe in een heerlijk rustig gelegen fermette (kamer met ontbijt), ging het nu huiswaarts.

Een interessante driedaagse!

BANDEN

In 1501 werd per catalogus aangeboden: een exemplaar van Apuleius' Gouden ezel, gebonden in leder van ezelshuid.

De vrouw van de dichter Wordsworth maakte voor haar boeken stofomslagen van haar afgedankte jurken.

Kate Helm liet een aantal exemplaren van haar boek Mary, Wife of Lincoln (1928) binden in de gordijnstof uit het ouderlijk huis van presidentsvrouw Mary.

Van Herman Melville's Typee, een Zuidzee-roman, zijn exemplaren bekend, gebonden in het riet waarvan ze op de Zuidzee-eilanden ook rokjes maken.

The Story of the Royal Hotel (Sydney 1927) had een stofomslag van het behang dat eens de muren van dit hotel bedekte.

Een exemplaar van The New-Yeres Gift (1636) werd gebonden in de stof van een jas van Charles I. Bovendien dient het blauwe lint van de Orde van de Kouseband als sluiting.

De Franse auteur Champfleury had een exemplaar van Le Violon faïence (De viool van aardewerk) in een band van porselein uit Sèvres.

Edmond de Goncourt bezat een exemplaar van Manette Salomon, gebonden in marokijn met op voor- en achterplat een geëmailleerde plaquette, voorstellende de voor- en achterkant van Manette.

Bron: Ed Schilders, In-druk, van Wiegedruk tot Graftschrift, Tilburg 1995

HOEREJONG

De herkomst van deze zettters- en vormgeversterm is niet bekend, de aard maar al te goed.

Wanneer er sprake is van een niet volledig gevulde regel van een alinea welke toevallig ook de eerste regel van een pagina is, spreken zettters en vormgeveers van een hoerejong.

Anders gezegd: de pagina begint met een regel tekst die niet doorloopt tot aan de rechter kantlijn, waardoor het ideaalbeeld van de goed gezette pagina verstoord wordt; het paginabeeld is niet meer het beeld van een vierkant blok tekst.

Bron: Ed Schilders, In-druk, van Wiegedruk tot Graftschrift, Tilburg 1995